

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi laivaväen luetteloinnista sekä merimieslain 4 ja 77 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki laivaväen luetteloinnista. Samalla kumottaisiin merimieskatselmuslaki sekä muutettaisiin merimieslakia. Myös merimieslakiin ehdotettavat työsopimuksen muotoa ja sisältöä sekä luottamusmiehen tiedonsaantioikeuksia koskevat muutokset liittyisivät merimieskatselmoinnista luopumiseen.

Laivaväen luettelointia koskevassa laissa säädettäisiin aluksen päällikön velvollisuudesta huolehtia laivaväkiluettelon ylläpitämisestä laivalla. Lisäksi laissa säädettäisiin laivanisännän velvollisuudesta tehdä palveluksessaan olevien merimiesten meripalveluajkoja koskevia ilmoituksia Merenkululaitoksen ylläpitämään merimiesluetteloon ja me-

rimiehen oikeudesta saada tietoja merimiesluetteloon tallennetuista tiedoista.

Merimieslain työsopimuksen tekemistä koskevassa säännöksessä säädettäisiin kattavasti niistä asioista, joista työsopimuksessa on sovittava. Lisäksi säädettäisiin luottamusmiehen oikeudesta saada edustamiaan työntekijöitä koskevat tiedot vastaavista asioista. Työsopimuksen sisältöä koskevat säännökset siirrettäisiin asetuksesta lakiin. Samassa yhteydessä kumottaisiin asetus merimieslaissa tarkoitetun työsopimuksen tekemisestä ja työministeriön mainitun asetuksen nojalla antama päätös.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1. Nykytila.....	3
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
Merimieskatselmuslaki	3
Asetus aluksen miehityksestä, laivaväen pätevyydestä ja vahdinpidosta.....	4
Merimieslaki ja asetus merimieslaissa tarkoitetun työsopimuksen tekemisestä.....	5
1.2. Merimieskatselmusjärjestelmän toimivuus.....	6
1.3. Kansainvälinen kehitys ja Ruotsin merimieskatselmusjärjestelmä.....	6
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	7
3. Esityksen vaikutukset.....	8
3.1. Taloudelliset vaikutukset	8
3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset.....	8
4. Asian valmistelu.....	8
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja.....	8
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	9
1. Lakiehdotusten perustelut	9
1.1. Laki laivaväen luetteloinnista.....	9
1.2. Merimieslaki	13
2. Voimaantulo	16
3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	16
LAKIEHDOTUKSET.....	18
laivaväen luetteloinnista	18
merimieslain 4 ja 77 §:n muuttamisesta.....	20
LIITE	22
RINNAKKAISTEKSTI.....	22
merimieslain 4 ja 77 §:n muuttamisesta.....	22

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Merimieskatselmuslaki

Merimieskatselmusjärjestelmästä säädetään merimieskatselmuslaissa (1005/1986). Lain 1 §:n mukaan lakia sovelletaan henkilöön, joka otetaan suomalaiseen alukseen virka- tai työsopimussuhteeseen taikka muutoin merimiestoimeen, sekä suomalaiseen henkilöön, joka Suomessa otetaan vastaavasti ulkomaiseen alukseen. Lain 4 luvun kurinvalvontalautakuntaa koskevia säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta virkasuhteeseen otettuun henkilöön.

Lain soveltamisalapoikkeuksia koskevan säännöksen mukaan lakia ei sovelleta henkilöön sellaisessa työssä, jota tehdään seuraamatta alusta vain aluksen ollessa satamassa, työhön, jota on pidettävä pelkästään tilapäisenä tarkastus-, huolto-, luotsaus- tai muuna näihin rinnastettavana työnä eikä työhön, jota tehdään huvialuksessa, valtion puolustus- tai rajavartiolaitarkoituksiin käytettävässä aluksessa eikä uittokalustolla, uittoon käytettävää kuljetuskalustoa lukuun ottamatta.

Merimieskatselmuslain 2 §:n mukaan merimieskatselmus on toimitettava, kun henkilö otetaan merimiestoimeen alukseen. Säännöksen mukaan työnantaja ja aluksen päällikkö ovat velvollisia huolehtimaan siitä, että merimieskatselmus suoritetaan laissa säädetyllä tavalla. Laissa säädetään erikseen ulkomaanliikenteessä ja kotimaanliikenteessä toimitettavasta katselmuksesta.

Ulkomaanliikenteessä olevien alusten osalta katselmuksella tarkoitetaan katselmuksen toimittajan vahvistusta siitä, että henkilö on kelpoinen siihen tehtävään, johon hänet on tarkoitus ottaa, ja että virkasuhteesta on annettu nimityskirja tai työsopimussuhteesta on tehty lainmukainen työsopimus. Katselmuksen yhteydessä katselmuksen toimittajan on tarkistettava, että meriturvallisuuden vaikuttavia säännöksiä ja määräyksiä on noudatettu.

Merimieskatselmusasetuksessa (516/1987) säädetään tarkemmin merimieskatselmuksen toimittajan tehtävistä sekä siitä, mitä tietoja hänen on katselmuksen toimittamista varten saatava.

Kotimaanliikenteessä olevien alusten osalta ei suoriteta erillistä katselmustoimitusta, vaan katselmuksena pidetään nimityskirjan antamista tai asianosaisten nimikirjoituksillaan vahvistaman lainmukaisen työsopimuksen tekemistä. Nimityskirjan antamisen tai työsopimuksen tekemisen yhteydessä työnantajan tai hänen edustajansa on varmistauduttava, että meriturvallisuuteen vaikuttavia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan.

Lain 3 §:n mukaan ulkomaanliikenteessä olevien alusten osalta merimieskatselmuksia toimittavat Suomessa merenkulkuhallituksen, nyttemmin Merenkululaitoksen määräämät merimieskatselmusmiehet ja muualla Suomen konsuliviranomaiset. Lisäksi säädetään siitä, että jos katselmuksen toimittaja ei ole tavattavissa ilman aluksen kohtuutonta viivästymistä, aluksen päällikkö voi toimittaa väliaikaisen katselmuksen. Tällöin varsinainen katselmus on toimitettava välittömästi aluksen tai merimiestoimeen otetun saavuttua paikkakunnalle, jossa on katselmuksen toimittaja. Merimieskatselmusmiesten toimituksista sekä heidän antamistaan toimituskirjoista ja lomakkeista suoritettavista palkkioista ja lunastuksista säädetään merimieskatselmusasetuksella.

Lain 19 §:n mukaan kauppa- ja teollisuusministeriö, sittemmin liikenne- ja viestintäministeriö, voi merenkulkuhallituksen tai laivastonsäntänsä esityksestä jonkin aluksessa toimivan työntekijäryhmän osalta myöntää poikkeuksia katselmuksen toimittamisesta, mikäli katselmus ei ole meriturvallisuuden kannalta tarpeellinen. Ennen poikkeusluvan myöntämistä on asianomaisille suomalaisille työnantaja- ja työntekijäjärjestöille varattava tilaisuus lausunnon antamiseen.

Merimieskatselmuslain 3 luvussa säädetään merimiesten luetteloinnista. Lain 5 §:n mukaan katselmuksen toimittajan on ulkomaanliikenteessä olevan aluksen osalta ilmoitetta-

va katselmuksen suorittamisesta merenkulkuhallitukselle. Kotimaan liikenteessä olevan aluksen osalta työnantajan tai hänen edustajansa on ilmoitettava työ- tai virkasuhteen taikka muun merimiestoimen alkamisesta merenkulkuhallitukselle. Työnantajan tai hänen edustajansa on lisäksi tehtävä ilmoitus merenkulkuhallitukselle virka- tai työsuhteen tai muun merimiestoimen aikana tapahtuvasta merimiestoimen alkamisesta tai keskeyttämisestä aluksessa, aluksen tai merimiestoimen vaihtumisesta sekä merimiestoimen päättymisestä.

Lain 6 §:n mukaan merenkulkuhallitus pitää merimiesluetteloa henkilöistä, joiden katselmuksella on toimitettu tämän lain mukaisesti. Merimiesluetteloon voidaan pyynnöstä tehdä merkintöjä muidenkin suomalaisten henkilöiden merimiestoimista. Pykälän mukaan merimiesluetteloon merkitsemisestä, siihen tehtävistä merkinnöistä tai siitä annettavista oteista ei peritä maksua.

Lain 7 §:ssä säädetään miehistöluettelosta. Säännöksen mukaan merimieskatselmuslain piiriin kuuluvassa suomalaisessa aluksessa tulee olla miehistöluettelo, johon merkitään aluksella kulloinkin merimiestöimessä olevat henkilöt. Miehistöluettelon pitämisestä on vastuussa aluksen päällikkö.

Lain 4 luvussa säädetään merimiesten kurinvalvontalautakunnasta. Lain 8 §:n mukaan kauppa- ja teollisuusministeriö, nytemmin liikenne- ja viestintäministeriö, asettaa lautakunnan merenkulkuhallituksen yhteyteen kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Lautakunnan tehtävistä säädetään lain 9 §:ssä. Merimiesten kurinvalvontalautakunta voi määrätä työntekijälle, jonka työsopimus on päätetty merimieslain 39 tai 49 §:n nojalla, ottokatselmuskiellon määräajaksi, kuitenkin enintään kuudeksi vuodeksi. Ottokatselmuskiellon edellytyksenä on, että työntekijä katsotaan sopimattomaksi merimiestoimeen. Kurinvalvontalautakunta voi kumota ottokatselmuskiellon, jos kumoamisen puolesta esitetään erityisen painavia syitä. Ottokatselmuskiellosta ja sen kumoamisesta on lautakunnan viipymättä ilmoitettava merenkulkuhallitukselle, merimiesten työnvälitystoimistoille, katselmuksen toimittajille ja merialan työmarkkinajärjestöille.

Laissa säädetään lisäksi lautakunnan ko-

koonpanosta, asioiden vireille tulosta ja käsitteystä lautakunnassa, lautakunnan päätösvaltaisuudesta, lautakunnalle maksettavista palkkioista, salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta ja muutoksenhausta lautakunnan päätökseen.

Asetus aluksen miehityksestä, laivaväen pätevyydestä ja vahdinpidosta

Aluksen miehityksestä, laivaväen pätevyydestä ja vahdinpidosta säädetään asetuksella 1256/1997. Asetusta sovelletaan konevoimalla kulkevaan suomalaiseen alukseen, jota käytetään merenkulkuun, sekä tällaisella aluksella työskentelevään laivaväkeen ja aluksen laivanisäntään.

Lisäksi asetuksessa on säännös soveltamisalapoikkeuksista. Asetusta ei sovelleta kalastusalukseen, puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen alukseen, jota ei käytetä yleisessä liikenteessä matkustajien tai lastin kuljettamiseen, huvialukseen, jonka pituus on enintään 24 metriä tai koneteho enintään 500 kW, jos Merenkululaitos ei, ottaen huomioon aluksen käyttöön ja muut asiaan vaikuttavat tekijät, muuta vaadi, alukseen, jonka pituus on enintään 10 metriä ja jota käytetään teollisuuslaitosten selvästi erotetuilla vesiväestöalueilla, alukseen, jonka pituus on enintään 10 metriä ja jota ei käytetä yleisessä liikenteessä matkustajien kuljettamiseen, säännölliseen lastin kuljettamiseen eikä hinaukseen eikä yleisen tien liikennettä välttävään lossiin, josta säädetään erikseen.

Asetuksessa on säännökset miehitystä koskevista periaatteista, miehityksen vahvistamismenettelystä, laivaväen pätevyyksistä ja niitä koskevista yleisistä periaatteista sekä lisäksi erikseen kans- ja koneosaston pätevyyskirjoista, talousosaston pätevyyskirjoista, vaihtoehtoisista pätevyyksistä ja lisäpätevyyksistä. Lisäksi asetuksessa säädetään vahdinpidosta.

Asetuksen 4 §:n mukaan laivanisännän on huolehdittava siitä, että aluksella on Merenkululaitoksen antama miehitystodistus ja että alus on miehityksessä olevassa laivanisäntätoimistuksen mukaisesti. Ennen kuin laivaväkeen kuuluva ottaa vastaan toimen aluksella, laivanisännän on varmistettava, että kulakin laivaväkeen kuuluvalla on toimeen

vaadittava pätevyys.

Laivanisännän on varmistuttava siitä, että laivaväen koulutukseen, pätevyyteen ja työkokemukseen liittyvät tiedot pitävät paikkansa ja että laivaväkeen kuuluvalla on merimiesten terveydentilasta annettujen säännösten ja määräysten mukainen terveys. Laivanisännän velvollisuutena on lisäksi huolehtia siitä, että kyseiset tiedot on tallennettu rekisteriin, josta asianomaisella henkilöllä on mahdollisuus saada nähtäväksi häntä koskevat tiedot.

Asetuksen 6 §:n mukaan aluksen päällikön on huolehdittava siitä, että alus on miehitetty vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen turvallisesti. Aluksessa tulee kuitenkin olla vähintään voimassa olevan miehitystodistuksen mukainen miehitys. Lisäksi säädetään, että päällikön on erityisesti huolehdittava, että aluksen laivaväen lukumäärä, kokoonpano ja käyttö jokaisella matkalla on sellainen, että asetuksessa erikseen mainitut välttämättömät toiminnot voidaan hoitaa.

Asetuksen 9 §:n mukaan ennen aluksen ottamista liikenteeseen suomalaisena aluksena alukselle on vahvistettava miehitys. Aluksen nykyisen tai tulevan laivanisännän tulee hakea kirjallisesti miehityksen vahvistamista Merenkululaitokselta. Merenkululaitokselle on toimitettava kaikki miehityksen vahvistamista varten tarpeelliset tiedot ja esitys aluksen miehitykseksi.

Aluksen miehityksen vahvistamisesta säädetään asetuksen 10 §:ssä. Aluksen miehityksen vahvistaa Merenkululaitos. Aluksen miehitystä vahvistettaessa otetaan huomioon turvallinen vahdinpito, aluksen koko ja tyyppi, aluksella kuljetettavat lastit, aluksen koneeteho ja koneiston automaatioaste, aluksen yleinen varustelutaso, huolto ja kunnossapito, liikennealue, matkustajamäärä, ruokahuolto ja puhtaanapito sekä aluksella annettava koulutus. Lisäksi aluksen miehitystä vahvistettaessa tulee erityisesti ottaa huomioon, että aluksella on riittävä miehitys käyttämään aluksen pelastusvälineistöä, palontorjuntalaitteistoa ja muuta turvallisuuslaitteistoa sekä hoitamaan aluksen hälytysluettelossa määrättyjä tehtäviä. Niin ikään miehitystä vahvistettaessa tulee ottaa huomioon sosiaalisten tekijöiden välillinen vaikutus turvallisuuteen.

Ennen aluksen miehityksen vahvistamista

Merenkululaitoksen tulee pyytää miehityshakemuksesta työsuojeluviranomaisen ja asianomaisten valtakunnallisten merenkulun työmarkkinajärjestöjen lausunto. Jos joku lausunnon antajista tekee perustellun kirjallisen esityksen, joka poikkeaa hakemuksessa esitetystä miehityksestä, tai muuten esittää perustellun neuvotteluvaatimuksen, Merenkululaitoksen tulee neuvotella hakijan, asianomaisten valtakunnallisten merenkulun työmarkkinajärjestöjen ja työsuojeluviranomaisen kanssa alukselle vahvistettavasta miehityksestä. Ennen miehityksen vahvistamista Merenkululaitoksen tulee mahdollisuuksien mukaan kuulla kyseisen aluksen laivaväkeä. Jos neuvotteluissa ei päästä yksimielisyyteen, Merenkululaitos vahvistaa aluksen miehityksen enintään kuuden kuukauden koeajaksi. Koeajan kuluttua Merenkululaitos vahvistaa aluksen miehityksen koeajalla saatujen kokemusten perusteella.

Vahvistettuaan alukselle miehityksen Merenkululaitos antaa alukselle miehitystodistuksen, josta ilmenee aluksen vähimmäismiehitys sekä laivaväen kokoonpano ja pätevyys eri liikennealueille.

Merimieslaki ja asetus merimieslaissa tarkoitetun työsopimuksen tekemisestä

Työsopimuksen muotoa koskevassa merimieslain (432/1978) 4 §:ssä säädetään, että työsopimus on tehtävä kirjallisesti ja että tätä huolehtiminen kuuluu työnantajalle. Lisäksi pykälässä on valtuus antaa asetuksella tarkempia säännöksiä sopimuksen tekemisestä ja siinä noudatettavasta menettelystä.

Merimieslaissa tarkoitetun työsopimuksen tekemisestä annetussa asetuksessa (783/1995) säädetään seikoista, jotka työsopimuksesta on ainakin käytävä ilmi. Työsopimuksessa on oltava tiedot työsopimuksen osapuolista, työsuhteen alkamisajankohdasta ja määräaikaisen sopimuksen kestämisajasta. Työsopimuksesta on käytävä ilmi alus, jossa työtä tehdään työsuhteen alkaessa, työntekijän pätevyys ja toimi aluksessa tai tehtävien laatu, palkka tai muu vastike, palkanmaksukausi, työaika, vuosiloma ja irtisanomisaika taikka niiden määräytymistapa sekä työsuhteessa mahdollisesti sovellettava työehtosopimus. Lisäksi säädetään siitä, että työnanta-

jan on niin pian kuin mahdollista, viimeistään kuitenkin kuukauden kuluessa ilmoitettava työntekijälle kirjallisesti työsopimuksen ehdon muuttumisesta, jollei muutos johdu lainsäädännön tai työehtosopimuksen muuttamisesta.

Asetuksen 2 §:n mukaan työsopimus on tehtävä viitenä kappaleena, joista yksi tulee antaa työntekijälle, yksi aluksen päällikölle, kaksi työnantajalle ja yksi merimieskatselmuksen toimittajalle. Lisäksi säädetään, että työministeriö vahvistaa työsopimuslomakkeen ja huolehtii siitä, että lomakkeita on saatavilla.

1.2. Merimieskatselmusjärjestelmän toimivuus

Merimieskatselmusjärjestelmä on ollut rykymuodossaan voimassa kesäkuun alusta 1987. Sekä katselmuksen toimittajat että laivanisännät ovat eri yhteyksissä todenneet, että merimieskatselmusjärjestelmä ei voimassa olevan lain mukaisena järjestelmänä kaikin osin toimi alkuperäistä tarkoitustaan vastavalla tavalla.

Katselmusmiehiltä saadun tiedon mukaan laivaväen katselmointi aluksiin voi tapahtua siten, ettei katselmuksen toimittaja välttämättä ole missään yhteydessä laivaväen kanssa. Koska matkustaja-alusten laivaväki on vaihtunut tiheästi, katselmuksen toimittajalla ei ole ollut mahdollisuutta tarkastaa katselmoinnin yhteydessä laivaväen pätevyyttä, terveydentilaa eikä myöskään merimieskatselmusasetuksessa säädettyjä muitakaan seikkoja, koska katselmointi on tehty vasta jälkikäteen. Joissakin tapauksissa katselmointi on tapahtunut vasta sen jälkeen, kun työntekijän työ aluksella on jo päättynyt.

Aluksen miehityksestä, laivaväen pätevyydestä ja vahdinpidosta annetun asetuksen säännökset laivanisännän ja aluksen päällikön velvollisuuksista ovat käytännössä korvanneet merimieskatselmusjärjestelmän. Asetuksessa säädetään nimenomaisesti sekä laivanisännän että vielä erikseen aluksen päällikön velvollisuudesta varmistua laivaväen pätevyydestä ja terveydentilasta sekä siitä, että aluksen henkilökunta on vahvistetun miehitystodistuksen mukainen.

1.3. Kansainvälinen kehitys ja Ruotsin merimieskatselmusjärjestelmä

Merimieskatselmusjärjestelmä on ollut lähinnä pohjoismainen järjestelmä, jolla on pyritty varmentamaan se, että merenkulkijoiden työsuhteen ehdot ja toisaalta pätevyudet ovat lain ja sopimusten mukaiset.

Merimieskatselmusmiesten toimittamaan katselmointiin on katsottu liittyvän ongelmia sekä Ruotsissa että Suomessa. Ruotsissa on jo luovuttu katselmusmiesjärjestelmästä ja siirrytty merimiesten luettelointiin. Nyt ehdotettu järjestelmä vastaisi pääpiirteissään Ruotsin vastaavaa järjestelmää. Ruotsin järjestelmä eroaa Suomeen ehdotettavasta järjestelmästä kuitenkin siinä, että Ruotsissa käytössä on erityinen merimieskirja. Lisäksi katselmuslaissa on merimiesten pätevyyteen ja terveydentilaan liittyviä säännöksiä. Ehdotettuun laivaväen luettelointia koskevaan lakiin ei ehdoteta sisällytettäväksi merenkulkijoiden pätevyyttä koskevia säännöksiä, vaan niistä säädetään aluksen miehityksestä, laivaväen pätevyydestä ja vahdinpidosta annetussa asetuksessa.

Ruotsissa on käytössä Ruotsin merenkululaitoksen ylläpitämä merimiesluettelo vastaava merimiesrekisteri, johon tiedot siirretään sähköisesti. Aluksissa pidetään vastavasti miehistöluettelo vastavaa luettelo (sjömansrulla). Merimiesrekisteristä ilmenevät merimiehen henkilöä, pätevyyttä, alusta sekä siihenastista laivatyöuraa koskevat tiedot. Henkilön kirjaaminen merimiesrekisteriin perustuu kuitenkin alun perin joko merimieskirjan myöntämiseen tai tietoon ensimmäisestä työstä laivassa. Merimiesrekisteriin sisältyvät myös tiedot kauppaluksista.

Merenkulkijoiden palvelussuhteiden rekisteröintiä koskevat säännökset ovat perustaan kansallista lainsäädäntöä ja palvelussuhteiden rekisteröinti on toteutettu eri tavoin eri valtioissa. Toisin kuin palvelussuhteiden rekisteröintiä alusten miehitystä ja laivaväen pätevyyttä sääntelevät alusturvallisuuden edistämiseksi annetut kansainväliset Suomea sitovat sopimukset, kuten kansainvälisen merenkulkijajärjestön IMO:n STCW-leissopimus.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki laivaväen luetteloinnista. Lailla korvataisiin merimieskatselmuslaki ja –asetus sekä merimieskatselmusmiehille maksettavista palkkioista ja lunastuksista annettu asetus (517/1987).

Lain keskeisenä tavoitteena on luopua muun lainsäädännön kehittymisen myötä vanhentuneeksi käyneistä merimiesten katselmointijärjestelmästä ja kurinvalvontajärjestelmästä. Aiemmin katselmusmiesten vastuulla ollut merimiehiä koskevien tietojen kerääminen on nyt laivanisännän ja aluksen päällikön vastuulla siten kuin aluksen miehituksesta, laivaväen pätevydestä ja vahdinpidoista annetussa asetuksessa säädetään. Myös kurinvalvonta aluksella kuuluu ensisijassa aluksen päällikön tehtäviin.

Uuden lain tavoitteena on turvata viranomaisten tiedon saanti Suomen oikeusjärjestyksen mukaisesti solmittavista merimiesten työsopimuksista. Tiedon saanti pyritään turvaamaan nykyaikaisia sähköisiä menetelmiä käyttäen mahdollisimman tehokkaasti, ajantasaisesti ja luotettavasti.

Laissa olisivat säännökset aluksen päällikön velvollisuudesta huolehtia siitä, että aluksella on laivaväkiluettelo. Laissa säädettäisiin laivanisännän velvollisuudesta toimittaa tietoa Merenkulkulaitokselle ja Merenkulkulaitoksen velvollisuudesta ylläpitää merimiesluettelo. Laissa säädettäisiin niin ikään luetteloiden julkisuudesta, rekisterissä olevien tietojen säilytysajasta sekä työntekijän ja virkamiehen oikeudesta saada tietoja merimiesluettelosta. Laissa olisi myös rangaistussäännös sekä säännökset lain valvonasta ja toimivaltaisesta tuomioistuimesta.

Laissa ei olisi säännöksiä merimieskatselmusjärjestelmästä. Voimassa olevan lain kaltainen järjestelmä on ollut jäykkä ja kallis. Laivaväki vaihtuu useasti, joten katselmuksia ei ole käytännössä pystytty suorittamaan ajallaan. Järjestelmä ei siten ole täyttänyt sille asetettuja tavoitteita. Koska laivanisännän ja aluksen päällikön velvollisuuksia on täsmennetty merimieskatselmuslain säätämisen jälkeen aluksen miehituksesta, laivaväen pätevydestä ja vahdinpidoista annetun asetuksen

säännöksillä, katselmoinnin rooli on myös muuttunut. Edellä esitetyistä syistä katselmusmiesinstituutiosta ehdotetaan luovuttavaksi.

Sen varmistamiseksi, että merenkulun työsuhteet solmitaan asianmukaisesti, ehdotetaan merimieslain työsopimuksen tekemistä koskevan 4 §:n täsmentämistä. Merimieslaissa säädettäisiin kattavasti niistä seikoista, joista työsopimuksella olisi sovittava. Tämän vuoksi merimieslaissa tarkoitettun työsopimuksen tekemisestä annettu asetus ehdotetaan kumoettavaksi.

Lisäksi merimieslain 77 §:ään ehdotetaan liitettäväksi säännös luottamusmiehen oikeudesta saada tiedot edustamiensa työntekijöiden työsopimuksista siltä osin kuin niistä säädetään lain 4 §:ssä.

Merimieskatselmuslaissa säädetyistä merimiesten kurinvalvontalautakunnasta ehdotetaan luovuttavaksi. Kurinvalvontalautakunnan toimivaltaan kuuluva ottokatselmuskiellon määrääminen määrääjäksi on voimassa olevan perustuslain 21 §:n oikeusturvaa koskevan säännöksen kannalta ongelmallinen. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Kurinvalvontalautakunnan kokoonpanosta säädetään merimieskatselmuslain 10 §:ssä ja lautakunnan päätösvaltaisuudesta 13 §:ssä. Lautakunnassa ovat edustettuina alan työmarkkinajärjestöt sekä puolueetonta tahoja edustava puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja. Kurinvalvontalautakunnan päätökseen saadaan hakea muutosta valittamalla Merenkulkulaitokselta. Ottaen huomioon kurinvalvontalautakunnan aseman ja toisaalta sen toimivallan määrätä merimiehen asemaan vakavalla tavalla puuttuvasta ottokatselmuskiellosta, kurinvalvontalautakuntaan liittyvä sääntely ei ole voimassa olevan perustuslain mukainen.

Käytännössä kurinvalvontalautakunnan rooli on jäänyt hyvin vähäiseksi, sillä viime vuosina se ei ole kokoontunut lainkaan.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksella ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia Merenkululaitokselle. Merenkululaitokselle jäisi velvollisuus kirjata ilmoitukset merimiesluetteloon. Merimiesluettelon pidosta ei edelleenkään perittäisi maksuja. Ehdotuksen mukaan Merenkululaitokselle tulisi kuitenkin mahdollisuus periä eräissä tapauksissa enimmillään kustannuksia vastaavaa maksua luettelosta annettavista oteista.

Merimieskatselmusjärjestelmästä ei ole aiheutunut merkittäviä kustannuksia Merenkululaitokselle, koska kustannukset ovat rajoittuneet merimieskatselmusmiesten koulutamiseen. Tähän asti Merenkululaitoksella on ollut velvollisuus osallistua merimiesten kurinvalvontalautakunnan toimintaan. Tämä tehtävä ei ole edellyttänyt Merenkululaitokselta sanottavasti henkilöstöresursseja, joten tehtävät on voitu suorittaa maksutta virkatyönä. Ehdotuksella nämä tehtävät poistuisivat Merenkululaitokselta.

Rahtialusyhdistys ry, Suomen Varustamoyhdistys ry ja Ålands Redarförening rf ovat jäsenvarustamoidensa keskuudessa selvittäneet merimieskatselmuksesta johtuneita kustannuksia vuodelta 2004. Kustannukset sekä edellä mainittujen järjestöjen jäsenvarustamoiden että muiden suomalaisten alusten osalta arvioituna olivat 200 000—250 000 euroa. Katselmusjärjestelmästä aiheutuu varsinaisen otto- ja päästökatselmusten lisäksi erinäisiä hallintokustannuksia varustamoiden ja alusten henkilöstöasioita hoitaville tahoille. Nämä kustannukset eivät sisälly edellä esitettyyn kokonaissummaan pääosin niiden vaikean arvioitavuuden takia.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Suomessa on toiminut yksi päätoiminen ja 17 sivutoimista katselmusmiestä. Katselmusmiehet ovat olleet itsenäisiä yrittäjiä. Katselmusmiesten palkkiot ovat määräyty-

neet merimieskatselmusmiehille maksettavista palkkioista ja lunastuksista annetun aseuksen perusteella suoritekohtaisen kiinteämääräisen palkkion mukaisesti.

Katselmusmiesjärjestelmän lakkauttaminen merkitsisi sitä, että merimiesten katselmointiin liittyvät tehtävät päättyvät.

Kurinvalvontalautakunnan lakkauttamisella on vaikutusta lautakunnan jäsenten tehtävien määrään. Koska lautakunta ei ole viime vuosina kokoontunut, käytännön henkilöstövaikutukset ovat vähäiset.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu työministeriön yhteydessä toimivassa merimiesasiain neuvottelukunnassa, jossa ovat edustettuina työministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Merenkululaitos sekä merenkulun työmarkkinajärjestöt. Neuvottelukunta on hyväksynyt esityksen yksimielisesti.

Esityksestä on pyydetty oikeusministeriön ja tietosuojavaltuutetun lausunnot. Oikeusministeriöllä ei ollut huomautettavaa esityksen johdosta. Tietosuojavaltuutetun lausunnossa esitetty on otettu esityksessä huomioon.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Liikenne- ja viestintäministeriö on 21 päivänä maaliskuuta 2006 asettanut työryhmän valmistelemaan alusturvallisuutta koskevan lainsäädännön uudistamista. Työryhmän tehtävänä on muun ohella valmistella muutoksia aluksen henkilöluetteloita koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistella aluksen miehitystä ja miehistö pätevyyskoskeva lainsäädäntö. Edellä tarkoitettujen lainsäädäntömuutokset valmistellaan laivaväen palvelussuhteiden rekisteröintiä koskevasta uudistuksesta erillisenä.

Alusturvallisuuslainsäädännön uudistusta valmistelevan työryhmän toimikausi edellä mainittujen tehtävien osalta päättyy vuoden 2007 lopussa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki laivaväen luetteloinnista

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki laivaväen luetteloinnista. Uudella lailla korvattaisiin merimieskatselmuslaki ja –asetus sekä merimieskatselmusmiehille maksettavista palkkioista ja lunastuksista annettu asetus. Laissa säädettäisiin henkilötietojen rekisteröinnistä.

1 §. Lain tarkoitus. Pykälässä säädettäisiin lain tarkoituksesta. Lain tarkoituksena olisi turvata laivaväen palvelussuhteita koskevien rekisterien luotettavuus ja aluksessa työskentelevien henkilöiden yksityisyyden suoja. Laissa säädettäisiin laivaväen luetteloinnista sekä luetteloissa olevien henkilöiden tietojen käsittelyssä noudatettavista periaatteista. Laissa olisivat voimaassa säännökset henkilötietolain (523/1999), yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännöksiin.

2 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentin mukaan lakia sovellettaisiin suomalaisessa aluksessa työskentelevien henkilöiden luettelointiin. Lakia sovellettaisiin ensinnäkin merimieslain 1 §:ssä tarkoitettua työsopimuksen perusteella työtä tekevään työntekijään. Lain soveltamispiiriin kuuluisivat myös virkasuhteen tai muun sopimussuhteen perusteella työtä tekevät.

Lakia sovellettaisiin suomalaisissa aluksissa työskenteleviin merimiehiin. Lisäksi suomalainen merimies, joka on palveluksessa ulkomaisessa aluksessa, voisi saada merimiestointaan koskevat tiedot lain 5 §:n mukaiseen merimiesluetteloon esitettyään merimiestoimestaan luotettavan selvityksen.

Lain soveltamisalapoikkeuksista säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Lakia ei sovellettaisi työssä, jota tehdään aluksessa vain sen ollessa satamassa. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisi niin ikään uittokalustolla tehtävä työ. Lakia sovellettaisiin kuitenkin uittoon käytettävään kuljetuskalustoon. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät huvi veneessä,

vuokraveneessä sekä valtion puolustus- tai rajavartiolaitoksien käytettävissä aluksessa työskentelevät. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät myös tarkastus-, huolto-, luotsaus- tai muussa näihin rinnastettavassa työssä työskentelevät silloin, kun työtä tehdään pelkästään tilapäisesti.

Ehdotettu lain soveltamisala vastaisi voimassa olevan merimieskatselmuslain soveltamisalaa.

3 §. Määritelmät. Pykälässä olisivat lain soveltamisen kannalta merkittävät määritelmät. Suomalaisella aluksella tarkoitettaisiin merilain (674/1994) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettua alusta.

Lain soveltamiskohteena olevalla laivaväellä tarkoitettaisiin kaikkia aluksessa työskenteleviä työntekijöitä ja virkamiehiä. Näin ollen laki koskisi esimerkiksi ohjelmatoimiston palveluksessa olevia viihdetaitelijoita, jotka työskentelevät aluksella. Laivaväen käsite olisi sama kuin ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdystä Solasyleissopimuksessa.

Pykälässä määriteltäisiin myös merimiestoimi, aluksella ylläpidettävä laivaväenluettelo ja Merenkululaitoksen ylläpitämä merimiesluettelo. Merimiestoimella tarkoitettaisiin laivaväen työ- tai virkasuhteeseen taikka muuhun sopimussuhteeseen perustuvaa tehtävää aluksella. Merimiestoimi voi perustua myös itsenäisenä yrittäjänä aluksella tehtävään työhön. Laivaväenluettelolla tarkoitettaisiin rekisteriä, joka koostuu aluksella työskentelevien työsuhteisten työntekijöiden työsopimuksista ja virkamiesten määräyskirjoista. Laivaväenluettelon sisältö vastaisi merimieskatselmuslain 7 §:ssä säädetyn miehistöluettelon sisältöä. Koska miehistöluettelolla tarkoitetaan myös niin sanottua crew-listaa, ehdotetaan, että palvelussuhde-ehdoista koostuvaa rekisteriä kutsuttaisiin selvyyden vuoksi laivaväenluetteloksi. Merimiesluettelo olisi puolestaan rekisteri, jossa olisivat tiedot aluksella työskentelevien henkilöiden merimiestoimista.

4 §. Laivaväenluettelo. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin laivaväenluettelon tarkoi-

tuksesta. Aluksella olevan laivaväkiluettelon ylläpito on välttämätöntä, jotta voitaisiin selvittää, keitä aluksella on kulloinkin työssä ja minkälaisiin tehtäviin heidät on palkattu.

Laivaväkiluettelo olisi rekisteri, jossa olisi- vat aluksella kulloinkin työskentelevien työntekijöiden työsopimukset ja virkamiesten määräyskirjat. Laivaväkiluettelon ylläpidosta vastaisi aluksen päällikkö. Luettelon ylläpito- tehtävä voidaan luonnollisesti antaa työnantajan edustajan tehtäväksi. Säännös vastaisi merimieskatselmuslain 7 §:n säännöstä.

Työntekijän työsopimuksen tekemisestä säädetään merimieslain 4 §:ssä. Työsopi- muksen muotoa ja sisältöä koskevaa sään- nöstä ehdotetaan tarkennettavaksi. Samassa yhteydessä ehdotetaan säädettäväksi siitä, et- tä työsopimus olisi tehtävä neljänä kappalee- na. Yksi kappaleista toimitetaan aluksella yllä pidettävään laivaväkiluettelo.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin laivanisännän velvollisuudesta toimittaa sol- mimansa työsopimukset ja antamansa mää- räyskirjat aluksen päällikölle laivaväkiluette- loon tallennettavaksi.

Laivaväkiluettelossa tulee olla kaikkien aluksella työskentelevien tiedot. Koska aluk- sella voi työskennellä myös muita kuin laivanisäntään palvelussuhteessa olevia, mo- mentissa ehdotetaan säädettäväksi laivanisännän velvollisuudesta toimittaa aluk- sen päällikölle kirjallinen selvitys myös sel- laisten aluksella työskentelevien henkilöiden tehtävistä ja työskentelyajankohdista, jotka tekevät työtä jonkun muun työnantajan, ku- ten ohjelmatoimiston tai muun työvoiman vuokrausta harjoittavan yhtiön lukuun tai i- senäisinä yrittäjinä.

Pykälän 3 momentin mukaan aluksella työskentelevien työsopimukset ja määräys- kirjat olisi säilytettävä aluksella työntekijän ja virkamiehen palvelussuhteen ajan. Laiva- väkiluettelon tarkoituksen kannalta olennai- ta on, että luettelosta on saatavissa tiedot aluksella kulloinkin työskentelevistä henki- löistä. Työsopimukset ja määräyskirjat olisi säilytettävä aluksella niin kauan kuin henkilö työsopimuksensa ehtojen mukaan työskente- lee aluksella. Näin ollen työntekijä pysyy laivaväkiluettelossa esimerkiksi sairauslo- mansa ajan.

Jos työntekijä työsopimuksensa mukaisesti

siirtyy varustamon toiseen alukseen, hänen työsopimuksensa siirtyvät tällä toisella aluk- sella pidettävään laivaväkiluettelo, jolloin häntä koskevat tiedot poistuvat edellisen aluksen laivaväkiluettelosta.

Tiedot muiden kuin laivanisännän palve- luksessa olevista aluksella työskentelevistä henkilöistä on säilytettävä aluksella näiden henkilöiden työskentelyajanjakson ajan. Vuokratyöntekijää koskevat tiedot on siten säilytettävä aluksella sen ajan, jolloin vuokratyöntekijä vuokrausalan yrityksen ja varus- tamon välisen toimeksiantosopimuksen perusteella tekee työtä aluksella. Säännös kos- kee aluksella säilytettäviä tietoja. Siinä ei oteta kantaa työnantajan velvollisuuteen säilyttää työ- ja virkasuhteeseen liittyviä tietoja.

Pykälän 4 momentin mukaan aluksen pääl- likön ja hänen edustajansa on laivaväkiluette- lo ylläpitäessään ja siinä olevia tietoja käsi- tellessään toimittava huolellisesti tietoturva- vaatimukset huomioon ottaen. Laivaväkiluet- telossa olevien tietojen käsittelyyn sovelle- taan lisäksi, mitä yksityisyyden suojasta työ- elämässä annetussa laissa ja henkilötietolai- sa säädetään.

Laivaväkiluetteloon sisältyvät työsopimuk- set ja määräyskirjat ovat palvelussuhteeseen liittyviä asiakirjoja. Henkilöstöhallinnon rekistereissä olevien tietojen käsittelyyn sovel- letaan yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä ja tässä laissa olevan viittaussäännöksen kautta myös henkilötieto- lain säännöksiä. Viittaussäännöksen ohella momentissa säädettäisiin laivaväkiluettelon ylläpitotehtävään liittyvästä huolellisuusvel- vollisuudesta.

5 §. Merimiesluettelo. Pykälän 1 momentis- sa säädettäisiin Merenkululaitoksen velvol- lisuudesta pitää merimiesluetteloa henkilöis- tä, jotka kuuluvat tämän lain sovelta- misalaan. Merimiesluettelo on merkittäisiin tiedot merenkulkijoiden merimiestoimista. Merimiesluettelo on julkinen rekisteri, johon Merenkululaitoksen olisi koottava ja tallen- nettava laivanisännän toimittamat tiedot sekä pykälän 2 momentissa tarkoitetuissa tapauk- sissa merenkulkijan itsensä toimittamat merimiestoimia koskevat tiedot.

Voimassa olevan merimieskatselmuslain 6 §:ää vastaavasti merimiesluetteloon voitai- siin pyynnöstä tehdä merkintöjä muidenkin

suomalaisten henkilöiden merimiestoimista. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että jos Suomen kansalainen haluaa merimiesluetteloon merkittäväksi tietoja sellaisista merimiestoimistaan, joita siihen muuten ei ilmoiteta, hänen on esitettävä niistä luotettava selvitys Merenkululaitokselle. Säännös voisi tulla sovellettavaksi niissä tilanteissa, joissa työntekijä on ollut ulkomaisen työnantajan palveluksessa ulkomaisessa aluksessa. Tällöin työntekijä voisi saada myös nämä tiedot merimiesluetteloon esitettyään luotettavat selvitykset merimiestoimistaan.

6 §. *Merimiesluetteloon tallennettavat tiedot.* Voimassa olevan merimieskatselmuslain mukaan katselmusmiehen on ilmoitettava katselmuksen suorittamisesta Merenkululaitokselle. Lisäksi lain 5 §:ssä säädetään työnantajan tai tämän edustajan velvollisuudesta ilmoittaa Merenkululaitokselle virka- tai työsuhteeseen tai muuhun sopimussuhteeseen perustuvan merimiestoimen aikana tapahtuvasta merimiestoimen alkamisesta tai keskeyttämisestä aluksessa, aluksen tai merimiestoimen vaihtumisesta sekä merimiestoimen päättymisestä.

Pykälässä säädettäisiin laivanisännän tai hänen edustajansa velvollisuudesta ilmoittaa Merenkululaitokselle työntekijän ja virkamiehen merimiestoimista.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan merimiesluetteloon merkittäisiin merimiestoimeen otetun henkilön henkilötiedot, mukaan lukien henkilötunnus. Säännös vastaa voimassa olevan merimieskatselmusasetuksen 5 §:ää sillä erotuksella, että 1 kohdassa säädettäisiin nimenomaisesti luetteloon merkittävästä työntekijän tai virkamiehen henkilötunnuksesta.

Koska merimiesluettelo on henkilötietolain mukainen henkilörekisteri ja henkilötietolain 13 §:n mukaan henkilötunnuksen sisällyttäminen rekisteriin edellyttää joko henkilön suostumusta tai sitä, että siitä säädetään laissa, henkilötunnuksen sisällyttämisestä merimiesluetteloon ehdotetaan säädettäväksi nimenomaisesti. Merimiesluetteloon sisällytettävä henkilötunnus on tarpeen niiden henkilöiden yksilöimiseksi, joiden tiedot rekisteriin on tallennettu.

Momentin 2 kohdan mukaan merimiesluetteloon olisi toimitettava tieto työntekijän

toimesta aluksella. Momentin 3 kohdan mukaan laivanisännän tai hänen edustajansa olisi ilmoitettava Merenkululaitokselle työ- tai virkasuhteeseen taikka muuhun sopimussuhteeseen perustuvan merimiestoimen alkamisesta. Ilmoitus olisi 4 kohdan mukaan tehtävä myös henkilön siirtymisestä saman työnantajan alukselta toiselle taikka henkilön siirtymisestä samassa aluksessa toiseen merimiestoimeen. Momentin 5 kohdan mukaan Merenkululaitokselle olisi ilmoitettava henkilön merimiestoimen päättymisestä aluksessa tai sen keskeyttämisestä vuosiloman, sairauden, lomautuksen, vastikevapaan tai muun sellaisen syyn takia työ- tai virkasuhteen kuitenkin jatkuessa. Kun henkilö palaa takaisin työhön edellä tarkoitetun keskeytyksen jälkeen, siitä olisi 6 kohdan mukaan tehtävä ilmoitus. 7 kohdan mukaan ilmoitus olisi tehtävä myös silloin, kun merimiestoimeen otetun henkilön työ- tai virkasuhde taikka muu sopimussuhde päättyy.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Merenkululaitoksen velvollisuudesta pitää merimiesluetteloon sisältyviä tietoja ajan tasalla. Merenkululaitoksella olisi siten ilman aiheutonta viivytystä velvollisuus viedä sille toimitetut merkinnät merimiesluetteloon.

7 §. *Laivanisännän ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen.* Pykälässä säädettäisiin tietojen toimittamistavasta sekä siitä, minkä ajan kuluessa laivanisännän on toimitettava tiedot Merenkululaitokselle.

Pykälän 1 momentin mukaan laivanisännän olisi toimitettava Merenkululaitokselle virkamiehelle annetun määräyskirjan jäljennös tai yksi kappale työsuopimuksesta viivyttämättä, kuitenkin viimeistään 14 kalenteripäivän kuluttua virka- tai työsuhteen taikka muun sopimussuhteen alkamisesta tai päättymisestä. Silloin kun merimies työ- tai virkasuhteen kestäessä siirtyy aluksesta toiseen tai kun hänen työntekonsa keskeytyy vuosiloman, sairauden, lomautuksen, vastikevapaan tai muun sellaisen syyn vuoksi, tiedot olisi toimitettava viivyttämättä, viimeistään 14 kalenteripäivän kuluttua edellä tarkoitusta tapahtumasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta 1 momentissa säädettyyn toimittamisaikaan. Momentin mukaan Merenkululaitoksen suostumuksella meripalveluaiko-

ja koskevat tiedot saataisiin kuitenkin toimittaa Merenkululaitokselle yhdellä kertaa kuukausittain. Lisäksi momentissa olisi poikkeussäännös sisäliikenteen uiton osalta. Sen mukaan 1 momentissa tarkoitettut ilmoitukset saataisiin antaa purjehduskausittain.

Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin tavasta, jolla tiedot voitaisiin toimittaa Merenkululaitokselle. Jotta järjestelmä toimisi mahdollisimman joustavasti, ehdotetaan, että ilmoitukset saataisiin antaa Merenkululaitokselle sähköisesti.

Ilmoitusten sähköiseen lähettämiseen sovellettaisiin sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003). Lain 8 §:n mukaan vastuu sähköisen viestin perillemenosta on lähettäjällä. Lain 10 §:n mukaan sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä. Jos saapumisajankohdasta ei ole selvitystä sen johdosta, että viranomaisen käyttämä sähköinen tiedonsiirtomenetelmä on ollut epäkunnossa tai poissa käytöstä taikka selvitystä ei muusta vastaavasta syystä voida esittää, sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi sinä ajankohtana, jona se on lähetetty, jos lähettämisaikajohdosta voidaan esittää luotettava selvitys.

8 §. Merimiesluetteloon sisältyvien tietojen käsittely. Merimiesluettelo on julkinen rekisteri. Näin ollen siihen sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia. Pykälän 1 momentissa olisi viittaussäännös mainittuun lakiin. Merkitystä olisi muun muassa lain 24 §:n säännöksellä salassa pidettävistä viranomaisen asiakirjoista. Voimassa olevan merimieskatselmuslain merimiesluettelon julkisuuden periaate ja tietojen, lähinnä rekisteröidyn terveydentilaa koskevien tietojen, salassa pitämisen periaate eivät muuttuisi voimassa olevasta käytännöstä.

Merenkululaitosta koskevista henkilötietojen luovuttamisen periaatteista ja salassapidosta on ensisijaiset säännökset viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Tämän lisäksi sovellettaisiin henkilötietolain henkilötietojen automaattista käsittelyä sekä niitä henkilörekisteritietojen käsittelyä koskevia säännöksiä, joita henkilötietolain 2 §:n mukaan sovelletaan, jollei muualla laissa toi-

sin säädetä.

Pykälän 1 momentissa olisi myös informatiivinen viittaussäännös henkilötietolakiin, jota sovelletaan merimiesluetteloon sisältyvän henkilötiedon käsittelyyn ja rekisteröidyn oikeuksiin.

Henkilötietolain 26 §:n mukaan jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tiedot omista, rekisteriin tallennetuista tiedoista. Tiedon saaminen edellyttää, että henkilö antaa rekisterinpitäjälle sellaiset lähötiedot, joiden perusteella kyseistä työntekijää tai virkamiestä koskevat tiedot ovat löydettävissä. Henkilötunnus on tällainen merimiehen yksilöivä tieto. Oikeus saada tietoja rekisteristä koskee sitä, mitä tietoja rekisteriin on asianomaisesta työntekijästä tai virkamiehestä tallennettu. Jos rekisterissä ei ole työntekijää tai virkamiestä koskevia merkintöjä, myös tästä on pyydettäessä annettava työntekijälle tai virkamiehelle tieto.

Pykälän 2 momentin mukaan Merenkululaitoksen oikeudesta periä maksu merimiesluettelosta annettavista otteista säädetään henkilötietolaissa. Maksun määrittämisessä noudatettaisiin valtion maksuperustelakia (150/1992) ja sen nojalla annettuja säännöksiä. Merenkululaitoksen oikeutta periä maksu rajoitetaan niissä tapauksissa, joissa henkilö pyytää tietoa itseään koskevista rekisterimerkinnöistä. Jokaisella rekisteriin merkityllä työntekijällä ja virkamiehellä on oikeus saada maksutta tiedot kerran vuodessa. Jos työntekijä tai virkamies haluaa tarkistaa itseään koskevat tiedot tätä useammin, Merenkululaitos saisi periä siitä maksun siten kuin maksuperustelaissa säädetään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin merimiesluetteloon rekisteröityjen tietojen säilytysajasta, joka olisi 50 vuotta tiedon rekisteröinnistä. Tietojen pitkä säilytysaika on tarpeen muun muassa sen vuoksi, että rekisteristä olisi selvitettävissä merimiehen eläkkeeseen vaikuttavien työ- ja virkasuhteiden kestoajat.

9 §. Rangaistussäännös. Pykälässä säädettäisiin merimiestoimen ilmoitusrikkomuksesta rangaistus. Pykälän mukaan se, joka laiminlyö tämän lain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden tai laivaväkiluettelon pitämisen, olisi tuomittava, jollei laiminlyönti ole lievä tai jollei teosta muualla ole säädetty ankarampaa

rangaistusta, merimiestoimen ilmoitusrikkomuksesta sakkoon.

Säännös vastaisi muulta paitsi katselmusvelvollisuuden toimittamisen osalta merimieskatselmuslain 17 §:ää.

10 §. Muutoksenhaku ja toimivaltainen tuomioistuim. Pykälässä säädettäisiin oikeasta oikeudenkäyntipaikasta tässä laissa säädettyjä asioita käsiteltäessä. Toimivaltainen tuomioistuim määräytyisi riita- ja rikosasioissa merilain 21 luvun säännösten mukaan.

Merilain 21 luvun 1 §:ssä säädetään hovioikeuspiireittäin toimivaltaiset alioikeudet (merioikeudet) jutuissa ja asioissa, jotka on ratkaistava merilain mukaan. Merilain 21 luvun 3 §:n mukaan toimivaltainen merioikeus riitajutussa on siinä hovioikeuspiirissä, jossa vastaajalla on kotipaikkansa tai jossa hän harjoittaa pysyvästi liikettään taikka jossa alus on. Isännistöyhtiön kotipaikkana pidetään aluksen kotipaikkaa. Toimivaltainen merioikeus rikosjutussa on siinä hovioikeuspiirissä, jossa rikos on tehty. Jos rikos on tehty matkalla, asia käsitellään merioikeudessa siinä hovioikeuspiirissä, jonne vastaaja aluksella ensin saapuu tai jossa hänet muuten tavataan taikka jossa aluksen kotipaikka on.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikeudesta hakea muutosta Merenkululaitoksen päätökseen. Lain 5 ja 6 §:ssä säädettäisiin Merenkululaitoksen velvollisuudesta ylläpitää merimiesluetteloa, johon merkitään merenkulkijan merimiespalvelua koskevat tiedot. Merenkululaitoksen päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen.

Merenkululaitoksen merimiesrekisterin pidon lainmukaisuutta koskevat asiat keskitettäisiin yhdenmukaisen käytännön ja asian rekisterinpitoa koskevan luonteen vuoksi Helsingin hallinto-oikeuteen. Merimiesluetteloa koskeviin asioihin ei siten sovellettaisi, mitä hallintolainkäyttölain (586/1996) 12 §:n 2 momentissa säädetään asian käsittelystä henkilön kotikunnan hallinto-oikeudessa. Muutoksenhausta olisi muutoin voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

11 §. Valvonta. Tämän lain mukaisten tietojen antamista sekä laivaväkiluettelon laatimisvelvollisuuden täyttämistä valvoisi Merenkululaitos. Merenkululaitoksen toimintaa valvoisivat yleiset laillisuusvalvojat eli

oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies.

12 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentissa olisi tavanomainen lain voimaantulosäännös.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kumottavista säännöksistä. Tällä lailla kumottaisiin merimieskatselmuslaki. Samalla kumoutuvat myös merimieskatselmusasetus sekä merimieskatselmusmiehille maksettavista palkkioista ja lunastuksista annettu asetus.

1.2. Merimieslaki

4 §. Työsopimuksen tekeminen. Merimieslain 4 §:ssä säädetään työsopimuksen muodosta. Pykälän mukaan työsopimus on tehtävä kirjallisesti. Tästä huolehtiminen kuuluu työnantajalle. Lisäksi pykälän 2 momentin mukaan tarkempia säännöksiä sopimuksen tekemisestä ja siinä noudatettavasta menettelystä annetaan asetuksella.

Merimieslaissa tarkoitetun työsopimuksen tekemisestä annetun asetuksen 1 §:ssä säädetään asioista, jotka työsopimuksesta tulee ilmetä. Näitä seikkoja ovat työsopimuksen osapuolet, työsuhteen alkamisaika ja määrällisen sopimuksen kestämisäika. Työsopimuksesta tulee ilmetä alus, jossa työtä työsuhteen alkaessa tehdään, työntekijän pätevyys ja toimi aluksessa tai tehtävien laatu, palkka tai muu vastike, palkanmaksukausi, työaika, vuosiloma ja irtisanomisaika ja niiden määrääntymistapa sekä työsuhteessa mahdollisesti sovellettava työehtosopimus. Lisäksi asetuksessa säädetään velvollisuudesta tehdä työsopimus viitenä kappaleena.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi työsopimuksen muodosta ja sisällöstä. Voimassa olevassa asetuksessa säädetyt vaatimukset työsopimuksen sisällöstä siirrettäisiin lakiin ja asetus kumottaisiin tarpeettomana.

Pykälän 1 momentin mukaan työsopimus olisi tehtävä kirjallisesti. Vaatimus sopimuksen kirjallisesta muodosta olisi edelleen erityisolosuhteet huomioon ottaen perusteltu, eikä siihen ehdoteta muutosta. Työsopimuksen tekemisestä kirjallisessa muodossa vastaisi edelleen työnantaja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin seikoista, jotka työsopimuksesta on käytävä ilmi. Momentissa asetettaisiin siten vähimmäisvaatimukset työsopimuksen sisällölle. Mo-

mentissa säädetty luettelo sisältäisi voimassa olevassa asetuksessa työsopimuksen sisällölle säädetty vaatimukset. Lisäksi luettelossa huomioitaisiin neuvoston direktiivi 91/533/ETY työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa työntekijälle työsopimuksessa ja työsuhteessa sovellettavista ehdoista. Luettelo vastaisi soveltuvin osin myös työsopimuslain 2 luvun 4 §:ää, jossa säädetään työnantajan velvollisuudesta antaa työntekijälle selvitys työnteon keskeisistä ehdoista.

Työsopimuksesta olisi ensinnäkin käytävä ilmi sopijapuolten nimet sekä tiedot työnantajan ja työntekijän koti- tai liikepaikasta. Työsopimukseen olisi lisäksi kirjattava työntekijän henkilötunnus, joka olisi laivaväen luetteloinnista annetussa laissa tarkoitettujen rekisterien tunnistetieto.

Työsopimuksesta tulisi niin ikään ilmetä työnteon alkamisajankohta ja se, onko sopimus toistaiseksi voimassa oleva vai määräaikainen. Määräaikaista työsopimusta käytettäessä työsopimukseen tulisi kirjata määräaikaisen sopimuksen kesto sekä määräaikaisuuden peruste. Jos työsuhteessa käytetään koeaikaa, myös koeaikaehdosta olisi oltava maininta työsopimuksessa.

Työsopimukset solmitaan yleensä varustamokohtaisesti, ja työtä voidaan työsuhteen kestäessä tehdä eri aluksissa. Työsopimukseen tulee kirjata se alus, jossa työtä tehdään työsuhteen alussa. Työsopimuksesta tulee niin ikään näkyä työntekijän pätevyys ja toimi aluksessa. Vaihtoehtoisesti työsopimuksessa voidaan luetella työntekijän pääasialliset tehtävät.

Työsopimuksen tulisi niin ikään sisältää viittaus työsuhteessa sovellettavaan, joko työehtosopimuslain (436/1946) tai merimieslain yleissitovuussäännöksen nojalla sovellettavaan työehtosopimukseen. Työsuhteen keskeinen ehto olisi niin ikään palkan ja muun vastikkeen määräytymisen perusteet ja sovellettava palkanmaksukausi. Säännöksessä ei edellyttäisi, että työsopimuksesta käy ilmi työntekijälle käytännössä maksettavan palkan suuruus, vaan olennaista on, perustuuko palkkaus aikapalkkaan, suorituspalkkaan tai niiden yhdistelmään. Työntekijän palkkaus voidaan selvittää myös viittaamalla niihin työehtosopimuksen palkkausmääräyksiin, joita työntekijään sovelletaan.

Työsopimuksessa olisi sovittava myös työntekijän säännöllisestä työajasta tai sen määräytymisen perusteesta sekä vuosiloman määräytymisestä. Sekä säännöllinen työaika että vuosiloma voivat määräytyä sovellettavan työehtosopimuksen tai lain säännösten mukaan. Niin ikään työsopimuksesta tulisi ilmetä työsuhdetta päätettäessä noudatettava irtisanomisaika tai sen määräytymisen peruste. Käytännössä irtisanomisajoista on sovittu työehtosopimuksin, ja niiden pituus on porrastettu työsuhteen keston mukaan.

Vähintään kuukauden kestävässä ulkomaantöissä työsopimukseen olisi liitettävä tieto työn kestosta, valuutasta, jossa rahoitus maksetaan, ulkomailla suoritettavista rahallisista korvauksista ja luontoiseduista sekä työntekijän kotiuttamisen ehdoista.

Jos työnantaja ja työntekijä työsuhteen kestäessä sopivat 2 momentissa mainituista asioista uudella sopimuksella, myös mainittuja työsuhteen ehtoja koskeva uusi sopimus olisi tehtävä kirjallisesti.

Jos työntekijä siirtyy työsuhteen kestäessä toiseen alukseen, laivanisännän olisi ilmoitettava tästä Merenkulkulaitokselle. Ilmoitusvelvollisuudesta säädettäisiin laivaväen luetteloinnista annettavassa laissa. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaus säännös laivaväen luetteloinnista annettuun lakiin.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta tehdä työsopimus neljänä kappaleena. Yksi sopimuskappale tulisi antaa työntekijälle, yksi aluksen päällikölle ja kaksi työnantajalle. Voimassa olevan asetuksen mukaan työsopimus on tehtävä viitenä kappaleena, joista yksi on annettava merimieskatselmuksen toimittajalle. Koska merimieskatselmusjärjestelmästä ehdotetaan luovuttavaksi, riittää, että työsopimus tehdään neljänä kappaleena.

Merimieslaissa tarkoitetun työsopimuksen tekemisestä annetun asetuksen mukaan työministeriö vahvistaa merimieslaissa säädetyn työsopimuslomakkeen. Asetuksen mukaan työministeriön on myös huolehdittava, että työsopimuslomakkeita on saatavana työvoimatoimistoista ja merimieskatselmuksen toimittajilta. Työministeriön vahvistamista työsopimuslomakkeista ehdotetaan luovuttavaksi. Vastaavalla tavalla kuin työsopimus-

laissa tarkoitetuissa työsuhteissa myös merenkulkijoiden työsopimukset voidaan tehdä ilman vahvistettua lomaketta. Olennaista on, että työsopimuksista käyvät ilmi ne tiedot, joista pykälän 2 momentissa säädetään.

Pykälän 5 momentin mukaan työsopimusta tehtäessä työntekijän tulee saada tarpeelliseksi katsomansa tiedot aluksen voimassa olevista katsastustodistuksista sekä aluksen liikennealueesta. Säännös vastaa tältä osin voimassa olevan merimieskatselmuksasetuksen 2 §:n 1 ja 2 kohtaa. Tieto aluksen matkoista ja liikennealueesta on tärkeä muun muassa silloin, kun aluksen matka suuntautuu sotatoimialueelle. Tällöin työntekijän kieltäytymistä osallistumasta matkaan ei voida pitää työntekijän työsopimusrikkomuksena.

Momentissa tarkoitettu tietojensaantioikeus koskee myös vuokratyöntekijöitä. Siltä osin kuin työvoiman vuokraussopimuksella on siirretty työnantajan direktio-oikeutta käyttäjäryitykselle, käyttäjäryityksellä on myös tiedonantovelvollisuus vuokratyöntekijöitä kohtaan.

77 §. Luottamusmiehet. Pykälässä säädetään aluksen päaluottamusmiehen sekä ammattiryhmää tai osastoa varten valitun luottamusmiehen oikeudesta korvaukseen luottamusmiestoimintaan käyttämältään ajalta sekä toisaalta luottamusmiehen irtisanomissuojasta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin pykälässä tarkoitettun luottamusmiehen oikeudesta saada työnantajalta tiedot edustamiensa työntekijöiden työsopimusten ehdoista.

Ehdotus luottamusmiehen tiedonsaantioikeudesta säätämisestä liittyy merimieskatselmuksjärjestelmästä luopumiseen. Voimassa olevassa merimieskatselmukslaissa säädetään merimieskatselmuksen toimittamisesta palkattaessa merimiehiä suomalaiseen alukseen. Merimieskatselmuksia suorittavat Suomessa Merenkululaitoksen määräämät katselmuksmiehet ja muualla Suomen konsuliviranomaiset. Merimieskatselmuksen toimittajan tehtävänä on vahvistaa, että työ- tai virkasuhteeseen otettava henkilö on kelpoinen siihen tehtävään, johon hänet on tarkoitettu. Katselmuksmiehen on niin ikään varmistuttava siitä, että työsuhteiselle on tehty lainmukainen työsopimus ja virkasuhteiselle annettu

asianmukainen virkamääräys.

Merimieskatselmuksjärjestelmä ei ole kaikin osin toiminut sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Järjestelmää ehdotetaan uudistettavaksi siten, että merimieskatselmukslaki kumottaisiin ja säädettäisiin laki laivaväen luetteloinnista, jossa säädettäisiin laivanisännän ilmoitusvelvollisuudesta sekä aluksen päällikön velvollisuudesta pitää laivaväkiluetteloa. Lisäksi laissa olisivat säännökset Merenkululaitoksen velvollisuudesta pitää merimiesluetteloa merenkulkijoista. Tätä järjestelmää täydentäisivät merimieslaissa säädettäväksi ehdotetut luottamusmiehen oikeudet saada tietoja alukseen palkattuihin työntekijöihin sovellettavista työsuhteen ehdoista.

Pykälän 3 momentin mukaan luottamusmiehen tiedonsaantioikeus ulottuisi edustamaansa työntekijäryhmään kuuluvien työntekijöiden työehtoihin. Työehtosopimuksen perusteella valittu luottamusmies edustaa hänet valinneita työntekijöitä. Ammattiosaston edustajana luottamusmies edustaa työlainsäädännön ja työehtosopimuksen tulkintaa koskeissa kysymyksissä kuitenkin myös niitä työntekijöitä, joihin työnantaja on työehtosopimuslain nojalla velvollinen soveltamaan työehtosopimusta. Näin ollen luottamusmiehellä olisi oikeus saada tiedot myös niistä järjestäytymättömistä työntekijöistä, joihin työnantaja on työehtosopimuslain 4 §:n 2 momentin nojalla velvollinen soveltamaan työehtosopimusta.

Momentin mukaan luottamusmiehellä olisi oikeus saada ne edustamiaan työntekijöitä koskevat tiedot, joista säädettäisiin lain 4 §:ssä. Luottamusmiehen tiedonsaantioikeus koskisi siten työsopimuksessa mainittuja asioita. Lain 4 §:ssä säädetyt tiedot eivät sisältäisi sellaisia yksityiskohtaisia tietoja, jotka kuuluisivat työntekijöiden yksityisyyden suojan piiriin. Luottamusmiehellä olisi siten oikeus saada tiedot edustamiensa työntekijöiden palkkauksen perusteista, mutta ei sen sijaan yksittäisille työntekijöille maksetuista palkoista.

Jos työpaikalla syntyy erimielisyys työehtosopimuksen soveltamisesta, työehtosopimuksen perusteella valittu luottamusmies edustaa työntekijöitä tulkintariitaa käsiteltäessä. Yksittäistä riitatapausta käsiteltäessä luottamusmiehellä on oikeus saada erimielii-

syöden ratkaisemisessa tarpeelliset tiedot.

2. Voimaantulo

Merimieskatselmuslaki ja merimieskatselmusasetus sekä merimieskatselmusmiehille maksettavista palkkioista ja lunastuksista annettu asetus ehdotetaan kumottaviksi. Lain kumoamisen myötä merimiesten katselmointijärjestelmästä ehdotetaan luovuttavaksi. Katselmointijärjestelmän korvaaminen merimieslain luottamusmiehen tiedonsaantioikeutta koskevilla säännöksillä ei edellytä pitkäaikaisen koulutuksen antamista luottamusmiehille, vaan kysymys tulee olemaan luottamusmiestoimintaan liittyvistä tavanomaisista tehtävistä. Tämän vuoksi järjestelmän muutos sinänsä ei edellytä pitkäaikaista valmistautumista.

Merimieskatselmoinnin lopettaminen merkitsisi sitä, että merimieskatselmusmiesten tehtävät loppuvat. Koska toimintaa hoitaa vain yksi päätoiminen katselmusmies ja 17 sivutoimista katselmusmiestä, toiminnan alasajamiseen ei ole tarvetta varata pitkää siirtymäaikaa.

Merimieskatselmuslain merimiesten luettelointia koskevista velvoitteista ehdotetaan säädettäväksi laivaväen luetteloinnista annettavalla lailla. Merimies- ja laivaväkiluetteloa koskevat säännökset vastaavat asiasisällöltään merimieskatselmuslain säännöksiä. Lisäksi merimiesten luettelointia koskevia säännöksiä tukevat aluksen miehityksestä, laivaväen pätevydestä ja vahdinpidosta annetun asetuksen säännökset. Mainittuihin henkilörekistereihin ei siten edellytetä tehtävän muutoksia. Tämän vuoksi laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen.

Merimieslain työsopimuksen tekemistä ja luottamusmiehen tiedonsaantioikeutta koskevat säännökset korvaavat osaltaan kumottavaksi ehdotetun merimieskatselmuslain katselmusta koskevat säännökset.

Merimieslain 4 §:n muuttamisen yhteydessä kumottaisiin merimieslaissa tarkoitettua työsopimuksen tekemisestä annettu asetus sekä sen nojalla annettu työministeriön päätös merimieslaissa tarkoitettua työsopimuksen tekemisestä annetussa asetuksessa tarkoitettua

työsopimuslomakekaavan vahvistamisesta (830/1995).

Merimieslain säännökset olisi saatettava voimaan samanaikaisesti laivaväen luetteloinnista annettavan lain kanssa.

3. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvataan jokaisen yksityiselämä ja edellytetään, että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain lakiviittaus henkilötietojen suojasta edellyttää lainsäännöksiä tästä oikeudesta jättäen sääntelyn yksityiskohdat lainsäätäjän harkintaan. Tämän harkintavallan alaa rajoittaa kuitenkin se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvattuun yksityiselämän piiriin (PeVL 25/1998 vp, s. 2/I, PeVL 21/2001 vp, s. 2/D).

Laivaväen luetteloinnista annettava laki olisi rekisterilaki, jonka tarkoituksena olisi turvata laivaväen palvelussuhteita koskevien rekisterien luotettavuus ja aluksessa työskentelevien henkilöiden yksityisyyden suoja. Laissa säädettäisiin laivaväen luetteloinnista sekä luetteloissa olevien henkilötietojen käsittelystä. Laissa säädettäisiin laivaväkiluetteloon ja merimiesluetteloon tallennettavista tiedoista. Rekistereihin tallennettavien tietojen tunnistetietona käytettäisiin merimiesten henkilötunnusta, jonka käytöstä säädettäisiin lailla, kuten henkilötietolaissa edellytetään.

Laivaväkiluetteloon ja merimiesluetteloon sisältyvien tietojen käsittelyyn sovellettaisiin henkilötietolaissa ja yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä. Merimiesluetteloon sovellettaisiin lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia. Ehdotetun lain henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset ovat perustuslain mukaiset.

Laivaväen luettelointia koskevalla lailla kumottaisiin voimassa olevaan merimieskatselmuslakiin sisältyvät kurinvalvontalautakuntaa koskevat säännökset. Mainitut säännökset ovat olleet perustuslain 21 §:n vastaisia.

Merimieslakiin ehdotettu säännös luottamusmiehen oikeudesta saada edustamiaan työntekijöitä koskevat, laissa erikseen yksilöidyt tiedot ei ole ristiriidassa perustuslain

yksityisyyden suojaa koskevan vaatimuksen kanssa.

Ehdotettu laki laivaväen luetteloinnista ja laki merimieslain 4 ja 77 §:n muuttamisesta voidaan säätää tavallisessa lainsäädäntöjär-

jestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**laivaväen luetteloinnista**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on turvata laivaväen palvelussuhteita koskevien rekisterien luotettavuus ja aluksessa työskentelevien henkilöiden yksityisyyden suoja säätämällä laivaväen luetteloinnista sekä luetteloissa olevien tietojen käsittelystä.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan suomalaisessa aluksessa työskentelevien luettelointiin.

Tämän lain mukainen luettelointi ei koske henkilöä, joka tekee työtä:

- 1) aluksessa vain aluksen ollessa satamassa;
- 2) uittokalustolla, uittoon käytettävää kuljetuskalustoa lukuun ottamatta;
- 3) huviveneessä;
- 4) vuokraveneessä;
- 5) valtion puolustus- tai rajavartiolaitoksen käyttöön käytettävässä aluksessa; taikka
- 6) tarkastus-, huolto-, luotsaus- tai muussa näihin rinnastettavassa tehtävässä silloin, kun työtä tehdään pelkästään tilapäisesti.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *suomalaisella aluksella* merilain (674/1994) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettua alusta;

2) *laivaväellä* kaikkia aluksessa työskenteleviä työntekijöitä ja virkamiehiä;

3) *merimiestoimella* laivaväen työ- tai virkasuhteeseen taikka muuhun sopimussuhteeseen perustuvaa tehtävää aluksella;

4) *laivaväkiluettelolla* rekisteriä, joka koostuu aluksella kulloinkin merimiestoimessa olevien työsopimuksista ja määräyskirjoista;

5) *merimiesluettelolla* luetteloa aluksella työskentelevien henkilöiden merimiestoimista.

4 §

Laivaväkiluettelo

Sen selvittämiseksi, keitä aluksella on kulloinkin työssä ja minkälaisiin tehtäviin heidät on palkattu, aluksen päällikön on huolehdittava siitä, että aluksella on laivaväkiluettelo.

Laivanisännän on toimitettava aluksen päällikölle laivanisännän lukuun työskentelevien työsopimukset ja määräyskirjat sekä kirjallinen selvitys muiden aluksella työskentelevien tehtävistä ja työskentelyajoista.

Laivaväkiluetteloon sisältyvät tiedot säilytetään aluksella palvelussuhteen voimassaoloajan tai sen ajan, jonka muut kuin laivanisännän lukuun työtä tekevät työskentelevät aluksella.

Aluksen päällikön ja hänen edustajansa on laivaväkiluetteloa ylläpitäessään ja siinä olevia tietoja käsitellessään toimittava huolellisesti tietoturva vaatimukset huomioon ottaen. Laivaväkiluettelossa olevien tietojen käsitte-

lyyn sovelletaan lisäksi, mitä yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa (759/2004) ja henkilötietolaissa (523/1999) säädetään.

5 §

Merimiesluettelo

Laivaväen palvelussuhteita koskevien tietojen luotettavaa rekisteröintiä varten Merenkululaitos pitää merimiesluetteloa suomalaisessa aluksessa työskentelevien henkilöiden merimiestoimista.

Jos Suomen kansalainen haluaa merimiesluetteloon merkittäväksi tietoja sellaisista merimiestoimistaan, joita siihen ei 2 §:n mukaan muuten ilmoiteta, hänen on esitettävä niistä luotettava selvitys Merenkululaitokselle.

6 §

Merimiesluetteloon tallennettavat tiedot

Laivanisännän on toimitettava Merenkululaitokselle merimiesluetteloon tallennettavaksi seuraavat tiedot:

- 1) merimiestoimeen otetun henkilön henkilötiedot, mukaan lukien henkilötunnus;
- 2) toimi aluksella;
- 3) työ- tai virkasuhteeseen taikka muuhun sopimussuhteeseen perustuvan merimiestoimen alkamisaika;
- 4) tieto henkilön siirtymisestä saman työnantajan alukselta toiselle alukselle taikka henkilön siirtymisestä samassa aluksessa toiseen merimiestoimeen;
- 5) tieto henkilön merimiestoimen päättymisestä aluksessa tai sen keskeytymisestä vuosiloman, sairauden, lomautuksen, vastikevapaan tai muun sellaisen syyn takia työ- tai virkasuhteen kuitenkin jatkuessa;
- 6) tieto henkilön merimiestoimen jatkumisesta 5 kohdassa tarkoitetun keskeytyksen jälkeen; sekä
- 7) tieto merimiestoimeen otetun henkilön työ- tai virkasuhteen taikka muun sopimussuhteen päättymisestä.

Merenkululaitoksen on 1 momentissa tarkoitetut tiedot saatuaan ilman aiheetonta viivytystä merkittävä ne merimiesluetteloon.

7 §

Laivanisännän ilmoitusvelvollisuuden toteuttaminen

Laivanisännän tai hänen edustajansa on toimitettava Merenkululaitokselle 6 §:ssä tarkoitetut tiedot viivyttämättä, kuitenkin viimeistään 14 päivän kuluttua työ- tai virkasuhteen taikka muun sopimussuhteen alkamisesta, päättymisestä taikka 6 §:n 1 momentin 4–6 kohdassa tarkoitetusta tapahtumasta.

Merenkululaitoksen suostumuksella merimiesten meripalveluaikoja koskevat ilmoitukset saadaan kuitenkin antaa Merenkululaitokselle kuukausittain. Sisäliikenteen uiton osalta ilmoitukset saadaan antaa purjehduskausittain. Ilmoitukset saadaan toimittaa Merenkululaitokselle sähköisesti.

8 §

Merimiesluetteloon sisältyvien tietojen käsittely

Merimiesluetteloon sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999). Merimiesluetteloon sisältyvän henkilötiedon käsittelyyn ja rekisteröidyn oikeuksiin sovelletaan, mitä henkilötietolaissa säädetään.

Merenkululaitoksen oikeuteen periä maksu merimiesluettelosta annettavista otteista säädetään henkilötietolaissa. Maksun määräämisessä noudatetaan valtion maksuperustelakia (150/1992).

Merimiesluetteloon rekisteröidyt tiedot säilytetään 50 vuotta tiedon rekisteröinnistä.

9 §

Rangaistussäännös

Joka laiminlyö tämän lain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden tai laivaväkiluettelon pitämisen, on tuomittava, jollei laiminlyönti ole lievä tai jollei teosta muualla ole säädetty ankarampaa rangaistusta, *merimiestoimen ilmoitusrikkomuksesta* sakkoon.

10 §

*Muutoksenhaku ja toimivaltainen tuomioistu-
tuin*

Tämän lain mukaan käsiteltävissä asioissa toimivaltainen tuomioistuin määräytyy merilain 21 luvun mukaan.

Merenkulkulaitoksen päätökseen haetaan muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

11 §

Valvonta

Tämän lain mukaisten tietojen antamista sekä laivaväkiluettelon laatimisvelvollisuuden täyttämistä valvoo Merenkulkulaitos.

12 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tällä lailla kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1986 annettu merimieskatselmuslaki (1005/1986) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2.

Laki**merimieslain 4 ja 77 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 7 päivänä kesäkuuta 1978 annetun merimieslain (423/1978) 4 § sekä lisätään 77 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

4 §

Työsopimuksen muoto ja sisältö

Työsopimus on tehtävä kirjallisesti, mistä huolehtiminen kuuluu työnantajalle.

Työsopimuksesta on käytävä ilmi:

- 1) työnantajan nimi ja koti- tai liikepaikka sekä työntekijän nimi, henkilötunnus sekä kotipaikka;
- 2) työnteon alkamisajankohta;
- 3) määräaikaisen sopimuksen kesto ja määräaikaisuuden peruste;
- 4) koeaika, jos siitä on sovittu;
- 5) alus, jossa työtä tehdään työsuhteen alussa;

6) työntekijän pätevyys ja toimi aluksessa tai pääasialliset työtehtävät;

7) työhön sovellettava työehtosopimus;

8) palkan ja muun vastikkeen määräytymisen perusteet sekä palkanmaksukausi;

9) säännöllinen työaika tai sen määräytymisen peruste;

10) vuosiloma tai sen määräytymisen peruste;

11) irtisanomisaika tai sen määräytymisen peruste; ja

12) vähintään kuukauden kestävässä ulkomaantyössä tieto työn kestosta, valuutasta, jossa rahapalkka maksetaan, ulkomailla suoritettavista rahallisista korvauksista ja luontoiseduista sekä työntekijän kotiuttamisen ehdoista;

Työntekijän siirtyessä sopimuksen voimassaoloaikana aluksesta toiseen on noudatettava, mitä laivaväen luetteloinnista annetussa laissa (/) säädetään.

Työsopimus on tehtävä neljänä kappaleena, josta yksi tulee antaa työntekijälle, yksi aluksen päällikölle ja kaksi työnantajalle.

Työsopimusta tehtäessä työntekijän tulee saada tarpeellisiksi katsomansa tiedot:

- 1) aluksen voimassa olevista katsastustodistuksista; ja
- 2) aluksen liikennealueesta.

77 §

Luottamusmiehet

Luottamusmiehellä on oikeus saada työnantajalta edustamiensa työntekijöitä koskevat tiedot 4 §:ssä säädettyistä asioista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tällä lailla kumotaan merimieslaissa tarkoitettujen työsopimuksen tekemisestä 12 päivänä toukokuuta 1995 annettu asetus (783/1995).

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Työministeri *Tarja Filatov*

2.

Laki**merimieslain 4 ja 77 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 7 päivänä kesäkuuta 1978 annetun merimieslain 423/1978 4 § sekä
lisätään 77 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

*Työsopimuksen muoto**Työsopimuksen muoto ja sisältö*

Työsopimus on tehtävä kirjallisesti, mistä huolehtiminen kuuluu työnantajalle.

Tarkempia säännöksiä sopimuksen tekemisestä ja siinä noudatettavasta menettelystä annetaan asetuksella.

Työsopimus on tehtävä kirjallisesti, mistä huolehtiminen kuuluu työnantajalle.

Työsopimuksesta on käytävä ilmi:

1) työnantajan nimi ja koti- tai liikepaikka sekä työntekijän nimi, henkilötunnus sekä kotipaikka;

2) työnteon alkamisajankohta;

3) määräaikaisen sopimuksen kesto ja määräaikaisuuden peruste;

4) koeaika, jos siitä on sovittu;

5) alus, jossa työtä tehdään työsuhteen alussa;

6) työntekijän pätevyys ja toimi aluksessa tai pääasialliset työtehtävät;

7) työhön sovellettava työehtosopimus;

8) palkan ja muun vastikkeen määräytymisen perusteet sekä palkanmaksukausi;

9) säännöllinen työaika tai sen määräytymisen peruste;

10) vuosiloma tai sen määräytymisen peruste;

11) irtisanomisaika tai sen määräytymisen peruste; ja

12) vähintään kuukauden kestävässä ulkomaantyössä tieto työn kestosta, valuutas-
ta, jossa rahapalkka maksetaan, ulkomailla suoritetavista rahallisista korvauksista ja luontoiseduista sekä työntekijän kotiuttamisen ehdoista;

Työntekijän siirtyessä sopimuksen voimassaoloaikana aluksesta toiseen alukseen

on noudatettava, mitä laivaväen luetteloinnista annetussa laissa (/) säädetään.

Työsopimus on tehtävä neljänä kappaleena, josta yksi tulee antaa työntekijälle, yksi aluksen päällikölle ja kaksi työnantajalle.

Työsopimusta tehtäessä työntekijän tulee saada tarpeellisiksi katsomansa tiedot

1) aluksen voimassa olevista katsastustodistuksista; ja

2) aluksen liikennealueesta.

77 §

Luottamusmiehet

77 §

Luottamusmiehet

Luottamusmiehellä on oikeus saada työnantajalta edustamiensa työntekijöitä koskevat tiedot 4 §:ssä säädettyistä asioista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tällä lailla kumotaan merimieslaissa tarkoitetun työsopimuksen tekemisestä 12 päivänä toukokuuta 1995 annettu asetus (783/1995).